

SOCIETAT I ECONOMIA; CALELLA, 1737-1758

Maria Teresa Mora i Vila

Després de la guerra de Successió, el Principat va viure un llarg període de tranquil·litat i pau interior que va fer possible que s'iniciessin un seguit de transformacions econòmiques en tots els camps: creixement de la població, extensió i intensificació dels conreus, expansió comercial, tant a l'interior com a l'exterior, acumulació de capital i desenvolupament de la indústria. Aquests canvis no es varen produir per igual a totes les zones del Principat: va ser al Pla de Barcelona i a les zones del litoral on s'iniciaren.

L'existència d'alguns lligalls de cadastres al Museu Arxiu Municipal de Calella, em va permetre d'obtenir una sèrie de dades (sobre l'estructura de la propietat, les activitats de la gent o sobre la distribució dels conreus), per a poder comprovar si Calella realment seguia aquesta línia de transformacions. Les dades s'han recollit dels cadastres dels anys 1737 i 1758. L'elecció d'aquestes dues dates ha vingut imposada perquè no ha estat possible utilitzar-ne d'altres més allunyades en el temps, ja sia perquè no es conservaven o perquè es trobaven en deficientes condicions de lectura. Per tant ha estat impossible de seguir l'evolució de tot el segle XVIII, però sí que hem pogut observar si hi havia una certa tendència de canvi.

El Reial Cadastre es va implantar a Catalunya després de la guerra de Successió amb el decret de Nova Planta. La seva finalitat era la recaptació d'impostos. Per tant, en ésser una font d'origen fiscal, presenta un grau d'ocultació força important. Pot, per exemple, contenir errors en l'extensió de les terres del terme, modificar el tipus de conreu i la seva extensió i rebaixar les qualitats de les terres. La finalitat era, òbviament, evitar càrregues impositives massa fortes.

Els resultats més importants que hem extret de l'estudi d'aquests dos cadastres els hem dividit en quatre apartats: la població, les activitats de la gent, la distribució dels conreus i l'estructura de la propietat.

LA POBLACIÓ

Per tal de poder situar millor la vila en aquest període és important conèixer, encara que sigui de manera aproximada, el nombre d'habitants que la componien. Això, però, no és possible en aquest cas ja que, en haver-se cremat l'arxiu parroquial, on s'hauria pogut obtenir una informació més valuosa i exacta sobre el nombre d'habitants de la vila, només es pot utilitzar la font cadastral, que no és propiament una font demogràfica. D'aquí no en surten uns resultats del tot exactes, però sí que podem obtenir una estimació força acostada a la realitat.

Per calcular el nombre d'habitants es pot aplicar el coeficient 4 al nombre de caps de casa, de què resulta que Calella, l'any 1737, tenia pels volts dels 1000 habitants, i l'any 1758, sobre els 1500. Si aquestes xifres es comparen amb els dos censos que hi ha del s. XVIII, veiem que el de l'any 1719 dona per a Calella 768 hab. i el de l'any 1787, 2637 hab. Aquest augment probable dels habitants de la vila, força coincident amb l'augment calculat per mitjà dels cadastres, resulta ser un dels més alts de la comarca i està en la tendència a l'alça demogràfica que es produí a les poblacions del litoral català.

LES ACTIVITATS

Analitzant les ocupacions que tenia la gent de la vila, s'observa que el gruix de la població es dedicava, en els dos anys estudiats a les feines del camp i del mar. Però aquests dos grups no es mantingueren estables durant aquest període. En el primer any, els dos grups ocupaven un percentatge molt similar de gent, mentre que en el segon any, el grup de la marina va augmentar i es posà al davant.

Però aquest no va ser l'únic canvi: també hi hagué canvis qualitius. Així en el grup de l'agricultura es pot observar com d'un any a l'altre el nombre de jornalers disminueix de forma espectacular: si l'any 1737 eren 51, el 1758 passen a ser només 4. Aquest fet està en contraposició al que era la tendència generalitzada al Principat d'anar cap a una major proletarització al camp. Dins del grup de la marina el canvi més significatiu va ser la desaparició dels remitgers, és a dir d'aquells pescadors que anaven a parts en els guanys de la pesca, i l'augment dels mariners. Aquest canvi, però, creiem que va ser només de nom i no suposava un canvi qualitiu.

Aquests canvis tan marcats, que es produïren en els dos sectors de producció més importants i en tan poc espai de temps, són una mica confusos a causa que els dos cadastres estàn confeccionats de diferent manera, fet que produeix que en el de l'any 1758 ens aparegui un nombre molt elevat de gent sense classificar. Això fa que l'estudi de les activitats de la gent per aquest any no sigui tan exacte com el de l'any 1737. Però si no es poden donar les xifres exactes, sí que es pot mostrar una tendència en l'evolució de les activitats dels calellencs, consistent en la creixent importància de les feines relacionades amb el mar.

Durant aquest període el grup format per l'artesanat es mantingué estable, tant pel que fa al nombre com al tipus d'activitat. Tot i així s'observa un lleuger augment de l'artesanat relacionat amb les activitats del mar.

El grup dels comerciants fou el que tingué més fort, ja que varen multiplicar el seu nombre. Entre ells trobem que els randers, que comerciaven les puntes de coixí, passaren de ser 1 persona el 1737 a ser-ne 7 el 1758, fet que palesa la creixent importància que aquest producte anà adquirint al llarg del segle. També apareix un nou grup de persones qualificades específicament com a comerciants, és a dir, de persones que feien d'intermediaris en el comerç de qualsevol tipus de mercaderia.

Els professionals liberals formaven un grup reduït i durant aquest període disminuïren encara més. Componien el grup els cirurgians, els apotecaris i el metge.

Entre els restants contribuents trobem les dones amb un percentatge normal en una societat d'Antic Règim. També hi ha una comunitat religiosa i el Comú de la vila entre d'altres.

De tot això en podem concloure que l'economia de Calella a mitjan segle XVIII es basava en activitats de tipus primari, tant del camp com del mar, i que les activitats del terciari van tenir un fort desenvolupament.

L'AGRICULTURA

La principal característica de la distribució dels conreus a la vila era el predomini de la vinya, fins i tot per sobre dels cereals. La vinya ocupava el 39,50% del total de la terra encadastrada. Això és completament normal si pensem que ens trobem en una zona litoral amb gran facilitat de sortida, per mitjà del comerç marítim, dels productes del camp, sobretot si es tractava del vi o de l'aiguardent. La vinya era un conreu rendible ja que es trobava en una conjuntura favorable: recordem que el preu del vi, durant aquest període, es va mantenir o àdhuc augmentar. Aquest fet va provocar un augment massiu de les plantacions de vinya, i que s'aprofitessin, per aquest conreu, terrenys marginals, erms o de difícil accés. Calella, doncs, no s'aparta de la tendència a les replantacions de la vinya que hi havia a la resta del Principat.

Pel que fa als cereals, l'extensió que s'hi dedicava era molt petita (el 7,67% del total), i sembla que encara va recular més. La poca superfície que ocupaven fa pensar que era insuficient per a les necessitats de la població, i que, gràcies a la facilitat que en aquell moment hi havia, es devien importar cereals d'altres zones, tant de dins com de fora del Principat.

La zona dedicada a les oliveres era molt semblant a la dels cereals. Aquestes solien estar intercalades amb altres cultius.

L'últim dels conreus pel que fa a extensió de terra que ocupava era l'horta. Les peces d'horta estaven situades al costat de les cases o a zones properes a la vila i eren sempre molt petites. La producció es limitava al consum de la unitat familiar, i en algun cas es destinaven a la venda al mercat local que se celebrava setmanalment.

Les terres no conreades ocupaven el 44,44% del total de la superfície encadastrada. Aquest percentatge és molt alt, superior al que era normal en una zona considerada com d'explotació intensiva. Dins de la terra no conreada es troba el bosc i l'erm. La superfície existent de bosc era molt petita (sobre el 6,5% del total de terra).

La terra qualificada com a erma la trobem principalment en les explotacions més grans. Aquest fet corrobora la sospita que és en aquestes on era més fàcil l'ocultació. També trobem erm en parcel·les més petites, sempre en plantacions on també es conreava la vinya, i en canvi no en trobem d'una forma tan generalitzada en altres conreus. Una possible explicació estaria en l'existència d'un guaret de la vinya que es produiria quan els ceps s'havien de renovar a causa de l'envel·liment.

ESTRUCTURA DE LA PROPIETAT

La característica principal de l'estructura de la propietat a la vila és la forta polarització existent entre un petit grup de propietaris (el 4,5%) que controlava més de la quarta part de la terra encadastrada, i un grup molt nombrós que controlava parcel·les molt petites. La majoria dels grans propietaris eren pagesos que vivien a Calella. Probablement no explotaven ells directament la terra, sinó que devien tenir arrendada alguna parcel·la. Hi havia un grup de propietat mitjana, més nombrós en el cadastre del 1758 que en el del 1737. Controlaven peces de terra que els permetia la subsistència, però no sabem si en tenien d'altres d'arrendades. En aquest grup hi trobem, a més de pagesos, gent amb d'altres ocupacions. Finalment, el grup de propietaris amb parcel·les molt petites, estava format per persones amb diverses ocupacions, si bé també hi podem trobar algun pagès i jornal·ler. La poca extensió de terra de què disposaven no els permetia una dedicació exclusiva i, per tant, tenien el treball agrícola com a ocupació secundària.

Si observem l'accés a la terra segons els grups socio-professionals, el tret més remarcable i per altra banda gens estrany, és el domini de la pagesia que controlava un percentatge de terra clarament superior a qualsevol altre grup.

Entre un i altre cadastre només són dos els grups que varen augmentar l'extensió de terra que controlaven: el de les dones i el dels comerciants. Pel que fa a les primeres l'augment fou relatiu, ja que l'increment en el nombre no va ser proporcional al de la terra. L'augment dels comerciants va ser molt més important, però, malgrat tot, per l'extensió de terra que tenien la seva importància era escassa. Els mariners, artesans i professionals liberals varen perdre control sobre la terra.

En resum, a partir de les dades obtingudes en els dos cadastres estudiats podem concloure que Calella no s'aparta de les tendències presents al litoral català pel que fa al nombre de població i les seves activitats. Només ens apareix un tret una mica problemàtic, que per una banda seria la disminució en el nombre de

jornalers, fet que cal mirar amb una mica de recel a causa de la diferent forma com es van confeccionar els dos cadastres. Pel que fa a la distribució dels conreus podem dir que també segueix l'evolució que hi havia al Principat, i només és problemàtic el percentatge declarat de terres ermes que es correspondria més aviat al de poblacions de l'interior del Principat on no hi havia una explotació intensiva del sòl. Pensem, però, que això es podria explicar pel fet que fossin declarades ermes terres que en realitat estaven en guaret.